

УДК 330.519.86

В. М. Порохня

доктор економічних наук, професор
Класичний приватний університет

К. М. Крикуненко

аспірант
Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена огляду методів формування та управління інтелектуальним капіталом. Основною метою є формування загальної системи управління інтелектуальним капіталом, яка враховує всі вагомні аспекти.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, підприємство, інтелектуальний леверидж, управління, капітал.

I. Вступ

Перехід суспільства до нових інформативних і інтелектуальних форм управління потребує кардинальних змін базису загального виробництва, зміни в господарюванні, що має характерною ознакою розвиток нематеріального сектору економіки, зростання витрат на знання та інформацію при виробництві. Особливого значення набуває інтелектуальний капітал як фактор виробництва.

Для досягнення великих конкурентних переваг українськими підприємствами на вітчизняному та зарубіжному ринках необхідно ефективно використання інтелектуального капіталу шляхом розробки нової продукції, впровадження сучасних технологій, створення інновацій. Для досягнення необхідних результатів треба визначити основні методи оцінки, формування та розвитку інтелектуального капіталу.

II. Постановка завдання:

- визначити загальне поняття та структуру інтелектуального капіталу, поняття інтелектуального капіталу підприємства;
- розглянути два підходи до управління інтелектуальним капіталом;
- за результатами проведеного аналізу запропонувати загальну систему управління інтелектуальним капіталом, яка враховує загальні положення управління та інтелектуальний леверидж.

III. Результати

У сучасному розумінні інтелектуальний капітал – це знання, якими володіє підприємство, знання, які можуть бути конвертовані у вартість. У загальному вигляді інтелектуальний капітал – це засновані на зв'язках структуровані знання й здібності, які володіють потенціалом розвитку та створення вартості. Інтелектуальний капітал підприємства – це кваліфікація, мотивація персона-

лу, досвід, знання, які здатні створити додану вартість і які забезпечують конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Для розвитку інтелектуального капіталу кожне підприємство вкладає багато ресурсів у навчання, дослідження та розробки. Носіями інтелектуального капіталу підприємства є співробітники, структури, клієнти.

Інтелектуальний капітал має визначену структуру – складається з людського, організаційного і споживчого капіталів (рис. 1).

Людський, організаційний і споживчий капітал взаємодіють один з одним. Недостатньо інвестувати в кожний з них окремо. Вони повинні підтримувати один одного, створюючи синергетичний ефект, і тоді відбувається перехресний вплив одних видів нематеріальних активів на інші.

Метою управління інтелектуальним капіталом підприємства має бути підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності, що досягається через інноваційний розвиток.

Інтелектуальний капітал впливає практично на всі елементи діяльності підприємства, тому на перший план виходить питання управління інтелектуальними ресурсами підприємства. З огляду на це стає актуальним виділення управління інтелектуальним капіталом в окрему функціональну стратегію. Питання підвищення кваліфікації та розкриття творчих здібностей персоналу, забезпечення належного технічного рівня його діяльності, управління зовнішніми зв'язками слід розглядати не в межах окремих стратегій, а у своїй сукупності.

Формування єдиної стратегії управління інтелектуальним капіталом і оптимізація управління елементами капіталу дасть змогу збільшити ефект від використання інтелектуальних ресурсів і також створить умови для більш глибокого розкриття потенціалу підприємства.

Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу

Розглянемо декілька відомих підходів до управління підприємством. О. С. Віханський та А. І. Наумов пропонують п'ять основних принципів управління:

1. Науковість, – вимагає побудову системи управління та організацію її діяльності на чітко наукових підставах.
2. Системність і комплексність, – вимагає одночасно комплексного й системного підходів до управління.
3. Єдиноначальність і колегіальність, – управлінське рішення повинно бути прийняте одноосібно, а розроблене колегіально.
4. Демократичний централізм, – раціональне поєднання централізованого й децентралізованого начал в управлінні.
5. Поєднання галузевого й територіального підходу в управлінні. Галузеве управління характеризує необхідність поглиблення спеціалізації, підвищення концентрації виробництва. Територіальне управління виходить з регіональних цільових установок.

Анрі Файоль пропонує 14 основних принципів управління інтелектуальним капіталом:

1. Поділ праці. Метою поділу праці є виконання роботи, більшої за обсягом і кращої за якістю при тих самих зусиллях. Цього досягають завдяки скороченню кількості цілей, на які повинні бути спрямовані увага та зусилля.
2. Повноваження й відповідальність. Повноваження – це право віддавати наказ, а відповідальність – це оцінка його наслідків.
3. Дисципліна. Передбачає чітке і ясне взаєморозуміння між рядовими працівниками й менеджерами, що базується на повазі до правил і домовленостей, що існують в організації.
4. Єдиноначальність. Передбачає підпорядкованість тільки одному вищому керівникові.
5. Єдність напрямку. Організаційні підрозділи, що діють у межах однієї мети, мають бути об'єднані єдиним планом дій і мати одного керівника напрямку.
6. Підпорядкованість особистих інтересів спільним. Інтереси працівників не повинні превалювати над інтересами компанії.

7. Винагорода персоналу. Оплата праці повинна враховувати економічний стан організації та мотивувати співробітників на якісну роботу.
8. Централізація. Рівень централізації й децентралізації повинен вибиратися з міркувань найкращих результатів.
9. Скалярний ланцюг. Передбачає чітку побудову ланцюгів проходження вказівок від керівника до підлеглих. Скалярний ланцюг – це ряд осіб, що стоять на керівних посадах, починаючи від першого особи до керівника низової ланки.
10. Порядок. Всі повинні знати своє місце в організації.
11. Справедливість. Поєднання доброти та правосуддя.
12. Стабільність робочого місця для персоналу. Працівники повинні перебувати в стабільній ситуації.
13. Ініціатива. Керівники повинні заохочувати підлеглих висувати ідеї.
14. Корпоративний дух. Слід створювати дух єдності, розвивати бригадну форму роботи. Визнаючи актуальність і наукову важливість зазначених підходів, слід зазначити, що основні положення управління мають загальний характер і спрямовані на опис усього процесу управління підприємством.

З огляду на розглянуті моделі, визначимо основні принципи управління інтелектуальним капіталом:

1. Система управління інтелектуальним капіталом повинна базуватися на наукових підставах.
2. Єдиноначальність в управлінні й колегіальність у виробленні рішень. Будь-яке рішення, що приймається, повинно бути розроблено колегіально.
3. Застосування комплексного й системного підходів до управління інтелектуальним капіталом.
4. Система управління інтелектуальним капіталом повинна орієнтуватися на підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності підприємства через інноваційний прорив у розвитку за рахунок посилення й розвитку інтелектуального капіталу.

5. Необхідність отримання синергетичного ефекту для забезпечення інноваційного прориву з метою досягнення конкурентоспроможності та економічної ефективності

підприємства за рахунок ефективної системи управління інтелектуальним капіталом.
На рис. 2 подано механізм управління інтелектуальним капіталом.

Рис. 2. Система управління інтелектуальним капіталом

Наведений механізм враховує загальні базові положення управління, а також великий вплив на формування системи управління має ступінь інтелектуального левериджу.

IV. Висновки

Таким чином, розгляд основних понять, сутності та змісту інтелектуального капіталу дав змогу сформулювати систему управління інтелектуальним капіталом, що сприяє формуванню інноваційної компанії за рахунок розвитку інтелектуального потенціалу.

Розглянуто основні механізми управління інтелектуальним капіталом, проведено оцінювання принципів, вимог до управління ним, сформовано базові принципи побудови системи управління інтелектуальним капіталом підприємства

Список використаної літератури

1. Брукинг Е. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии / Е. Брукинг ; пер. с англ ; под ред. Л. Н. Ковачин. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 288 с.
2. Виханский О. С. Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – Москва, 1995.
3. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – Москва : Дело, 1993.
4. Наумов В. Взгляд на управление интеллектуальной собственностью / В. Наумов, Э. Рагельс // ИС. Промышленная собственность. – 2005. – № 9.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2014

Порожня В. М., Крикуненко К. М. Методология формирования и управления интеллектуальным капиталом предприятий

Статья посвящена обзору методов формирования и управления интеллектуальным капиталом. Основной целью является формирование общей системы управления интеллектуальным капиталом, которая учитывает все значимые аспекты.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, предприятие, интеллектуальный леверидж, управление, капитал.

Porohnja V., Krikunenko K. Methodology of Upravlinnia Intelektualnim Captulos Enterprises

The article reviews the methods of formation and management of intellectual capital. The main goal is the establishment of a common system for managing intellectual capital, which takes into account all important aspects.

The article defines the General concept and structure of intellectual capital We considered two approaches for the management of intellectual capital.

Intellectual capital is the skills, motivation, experience, knowledge, able to create added value and ensuring the company's competitiveness on the market. For the development of the intellectual capital of every company invests a lot of resources in training, research and development.

To manage the intellectual capital of the enterprise is to increase the competitiveness and economic efficiency, which is achieved through innovative development

Intellectual capital has an impact on virtually all elements of the enterprise's activity, therefore, to the fore the question of the management of intellectual resources of the company. With an eye on it becomes actual allocation of intellectual capital management in a separate functional strategy. The issues of improvement of professional skill and creative abilities of staff, ensuring adequate technical level of its activities, the management of external links should not be considered in the context of individual strategies and collectively.

Review of the main concepts, essence and content of intellectual capital allows to generate the system management of intellectual capital, which contributes to innovative companies through the development of intellectual potential.

The article describes the main mechanisms of intellectual capital management, evaluation principles, requirements management, formed the basic principles of the system of management of intellectual capital of the enterprise. The mechanism takes into account not only the common core position control, as well as a large influence on the formation of the control system has a degree of intellectual leverage.

Key words: *intellectual capital, enterprise, intellectual leverage, management, capital.*